

Länsisuomalaisuutta ja itäisyyttä Vienan runojen ja Kalevalan äännekannassa

Huomioita *pl*, *pr*, *tr*, *sr* -yhtymien edustuksesta

1. V. 1978 ilmestyneessä Kalevalaseuran vuosikirjassa (KV 58) käsiteltiin yhtymien *kl* ja *kr* edustusta vanhoissa runoissa, etupäässä Vienan läänin puolelta tallennetuissa, ja Kalevalan 1. ja 2. laitoksessa. Seuraavassa otan puheeksi otsikossa mainitut yhtymät, jotka esiintyvät mm. karjalan sanoissa *kupla*, *kopra*, *tetri* ja *osra* (vrt. nyky-suomen *kupla* mutta *koura*, *teeri* ja *ohra*). Esittelen eri ryhmiin kuuluvat sanat aakkosittain ja kunkin ryhmän lopussa Vanhan Kalevalan (VK) ja Uuden Kalevalan (UK) kannan. Vienan läänin runojen kantaa kuvastavat säkeet ovat peräisin Suomen kansan vanhojen runojen osista I₁ ja I₂. Näitä osia ei ole erikseen nimetty; sen sijaan jokunen muista osista peräisin oleva säe on saanut jälkeensä myös kyseisen osan numeron (esim. I₅). Ensimmäinen numero sitaatin jäljessä viittaa runoon, toinen säkeeseen. Kerääjien nimi-lyhenteet: Bor. = A. A. Borenius, Gen. = Arvid Genetz, Lönnr. = Elias Lönnrot.

2. *pl* ja *pr* -yhtymien klusiili on karjalassa ja laajalti suomen itämurteissa säilynyt,

suomen länsimurteissa vokaaliutunut. Esimerkkejä Vienan runoista:

kapla = reen *kaplas*: Kapla koivunen kolahti 558: 24 (Latvajärvi, Lönnr. 1834). VK:ssa on säe »Kapla tuominen kalahti» (15: 469), joka Väinö Kaukosen mukaan (VK:n kokoonpano I s. 478) on Lönnrotin muodostama. Sama muoto esiintyy UK:ssa (24: 507, 25: 682 ja 685). Suomelle ja karjalalle on *kapla* vieras, sen asemesta on *kaplas* tai (karjalassa) *kablas*. UK:ssa on kerran myös *kaplas*, säkeessä »Niistä katsoi kaplak-sia» (25: 723), mutta tässä yhteydessä sanalla on merkitys 'kaplaan tekoon sopiva puu'; näin on sana selitetty myös Lönnrotin leksikossa (»ämne till slädfjettra»). Kielellisesti oikeampia olisivat muodot *kaplas* ja *kaplahia*. Ohimennen voi todeta, että *kaplas* oli Lönnrotille outo sana hänen kotimurteestaan.

kupla: kupliksi veno ves[illä], Lump[ehiksi] lain[ehilla] 339: 55 (Latvajärvi, Cajan 1836). Lisäksi 849: 215 ja 986: 63. VK:ssa ja UK:ssa on niin ikään *kupla*, esim. »Kule kuplina vesillä» (VK 21: 229; UK »Kupliksi veno vesille» 29: 331).

nyplä: Tuo turkki tuhatnyplä 481: 45 (Vuokkiniemi, Lönnr. 1837) Tuopp' on turkki tuhadnyblä (443: 45) (Kiimasjärvi, Bor. 1872). Myös säkeissä 438: 38 ja 459: 30. Sana puuttuu VK:sta mutta esiintyy UK:ssa kerran (18: 363): »Tu-

hatnyplän uuen turkin».

vipto (*viiplo*): Lohi *vipl*[oin] viilläksesi 251: 38 (Latvajärvi, Lönnr. 1834) | Lohi viiploin viiltävikse 253: 28 (Latvajärvi, Bor. 1871) | Veny leivän viploisilla (234: 15 (Uhut, Lönnr. 1834). Lisäksi 250 a: 78 ja 261 a: 21. VK:ssa ja UK:ssa on lyhytvokaalinen vartalo *vipto*, esim. (VK 31: 276) »Kala viploin viilläksesi». Karjalan kielessä *viiplo*: *laisav viiplo*, *virkuv v.* = 2. ja 3. leivästä leikattu palanen (Pertti Virtaranta, Vienan kansa muistelee s. 207).

kopra: Koprin helmaan kokosi 30: 166 (Akonlaksi, Lönnr. 1832) | Hiero kokon kobristahe 433: 165 (Kellovaara, Bor. 1872) | Koprin kuopsahti merehe 38: 20 (Lyttä, Bor. 1871) | Otti koprat kuolleelta 819: 113 (Luomajärvi, Gen. 1871). *Kopra* esiintyy lukuisia kertoja – ainakin 30 – Vienan läänin runoissa. Enimmät kohdat ovat toistensa kaltaisia; ensimmäisenä mainitun olen merkinnyt noin kymmenestä runosta.

koura: Ilman kourin koskematta, Käsin kourin kääntämättä 625: 14 (Tsena, Lönnr. 1834) | Kourin kuonoa kokooi 744 b: 26 (Hietajärvi, Jouhki 1904). Saman säkeen on kuitenkin Borenius kirjannut Hietajärveltä odotusta vastaavassa asussa: Koprin kuonoa kokosi 744: 105. VK:ssa on kahdesti *koura* (21: 169 ja 24: 318), ainakin 14 kertaa *kopra*. UK:ssa on yksinomaan *koura*. On siis säännöllisesti tehty muutos *kopra* → *koura*, esim. (VK) »Koprin ilmahan kovahan» → (UK) »Kourin ilmahan kovahan».

kopru: 'korkea, kaareva aalto': Kosken kopruilla kovilla I₄ (1131: 9) (Uhut?, Cajan 1836). Runon saantipaikka on epävarma, kuten kysymysmerkistä ilmenee. Miten lieneekin, *kopru* tavataan myös parissa muussa runossa: Tuuli toi tuprussahek, Raju rannalle ajeli, Kopru maalle kollotteli I₁ 72, 37 (Vuokkiniemi, Lönnr. 1837) | Sen on tuuli moalla tuo, Kopru moalla korjoavi I₄ 386, 7 (Akonlaksi, Castrén 1839). UK:ssa on kolmesti

kopru: 12: 175; 12: 251; 45: 77. Suomen murteissa tämä *kopru* on harvinainen ja levikiltään pohjoinen (ks. Terho Itkonen, KV 39 s. 243); eteläisin yksinäinen tieto on Himangalta: »Ko siihen kopruun sattuu justiin, se lyö sinnev venneeseen sev veen» (muistiinpanon tekijä Raimo Jussila selittänyt sanan: 'taittuvan aallon kouramainen lisäosa'). Karjalan kielen sanakirjasta *kopru* puuttuu. Vienan Karjalan runoissakin sen levikki rajoittuu Kainuun tuntumaan.

äpräs 'rantatörmä': Ärjy päällä äprähien I₄ 249: 20 (Akonlaksi, Lönnr. 1832); myös säkeissä 784: 61 ja 802: 91. VK:ssa on säännöllisesti *äpräs* (13: 329; 17: 381; 18: 427; 26: 125), UK:ssa *äyräs*, esim. »Ärjyi päälle äyrähien» (47: 234). Aineistossani ei ole esimerkkejä *äyräs*-muodosta Vienan läänin runoissa.

3. Kantasuomalaisen *tr*-yhtymän edustus on suomen murteissa kahtalainen: pääosassa itämurteita *tr* on säilynyt (*petra*), länsimurteissa ja osassa itämurteita, mm. Kainuussa, *t* on vokaaliutunut (*peura*). Vienan läänin runoissa esiintyviä *tr*-sanoja ovat *atra*, *atria*, *petra* ja *tetri*. Karjalan kielen pohjoisella murrealueella *tr* on säilynyt kuten suomen itämurteissa, eteläisellä *t* on soinnillistunut, joten *tr*:n jatkajana on *dr*.

atra ja *oatra*: Atralla tuliterällä 30: 226 (Akonlaksi, Lönnr. 1832) | Atralla tuliterällä 802: 115 (Vuonninen, Bor. 1871) | Oatralla tuliterällä 473: 221 (Latvajärvi, Berner 1872) | Oatralla tulinenällä 513: 82 (Kiestinki, Karjalainen 1894) | Oatroill' on tuli-terillä 808: 115 (Vuonninen, Gen. 1872). Jompikumpi muoto lisäksi 472: 36; 494: 181.

aura: Otti härän Pohjasesta, Auran pellon pientareelta 79 a: 261 (Vuonninen, Lönnr. 1833) | Tako heän auran rautasene 77: 84 (Venehjärvi, Bor. 1872). Ensimmäinen säepari on peräisin Ontrei Malisen laulamasta runosta, jälkimmäinen säe Hökkä-Petriltä tallennetusta.

Karjalan kielessä on yleisesti *atra* tai *adra*, aunuksessa *adru*; muunlaisia muotoja mainitaan Karjalan kielen sanakirjassa vain Vuokkiniemestä (*uatra*) ja Paateneesta (*åådra*, rinnalla *adra*). Äänneasua *aura* ei siinä esiinny. VK:ssa on sekä *atra* (12: 15; 23: 70; 24: 73) että *aura* (23: 64). Suluissa mainitut säkeet liittyvät läheisesti alkuperäisissä muistiinpanoissa esiintyviin. UK:ssa on *atran* asemesta *aura*, esim. »auralla tuliterällä» (19: 55). Eri yhteyksissä on *aura*-esiintymiä kaikkiaan kymmenen, mutta niissä on tehty muutos *atra* → *aura* tai säkeet ovat Lönnrotin käsialaa. Vain säkeen 42: 152 *aura* (»auran pellon pientarelta») perustuu kansanrunoon (Väinö Kaukonen, Elias Lönnrotin Kalevalan toinen painos s. 329).

atria: Aamuseksi atriaksi 259: 18 (Ponkalaksi, Lönnr. 1833) | Oamusikse atriwoikse 253: 27 (Latvajärvi, Bor. 1871) | Atrian asettajaksi 259: 38 (Ponkalaksi, Lönnr. 1833) | Asetakse atrivolla 562: 175 (Venehjärvi, Karjalainen 1894). Sanan karjalainen muoto on Karjalan kielen sanakirjan mukaan *atrivo*, mutta tavallisempi ateriasta käytetty nimitys on *vero*. VK:ssa ja UK:ssa on suomen itämurteiden mukaisesti *atria* (VK 31: 273, 297).

petra: Poropetra poimetteli 574: 91 (Kellovaara, Lönnr. 1835) | Petralaukan peälajella 604: 15 (Lytty, Bor. 1871) | Kesä petran kielen alla 399: 15 (Latvajärvi, Lönnr. 1834) | Pellon petroja levitti 397: 23 (Koivujärvi, Gen. 1872). *Petra* tai *pedra* esiintyy lisäksi ainakin kymmenessä kohdassa.

peura: Juoksi tästä Hiitten hirvi, Poro-peura poimetteli 874: 13, 17 (Vuonninen, Bor. 1872) | Poron peuron perseluista 9 a: 246 (Suurijärvi, Gen. 1872). Muita esiintymiä ei aineistossani ole. Länsimurteiset muodot ovat siis selvänä vähemmistönä. VK:ssa on yksinomaan *petra* (7: 53; 9: 60; 9: 64; 14: 124), UK:ssa on kirjasuomen mukaisesti *peura*, esim. »Poropeura poimetteli» (13: 128). Alku-

peräisessä runomuistiinpanossa on tässä kohtaa *poropetra*.

tetri: Tel'ot tetrinä kukerti 621: 48 (Latvajärvi, Bor. 1879) | Tel'ot tedrenä kukerdi (442: 66) (Kiimasjärvi, Bor. 1872). Säe esiintyy suunnilleen samanlaisena yli kaksikymmentä kertaa Vienan läänin runoissa. Temmon tedriemiäldä 702: 49 (Kellovaara, Bor. 1872) | Tetren suustaan sukasi 749: 32 (Kostamus, Lönnr. 1837) | Otan tetren sulkasia 831: 18 (Uhut, Lönnr. 1834) | Tetryöt kukerteloopi 54: 184 (Latvajärvi, Lönnr. 1834). Tällaisia karjalan kielen mukaisia muotoja on poiminnoissani parikymmentä. Yhteismäärä nousee siten neljäkymmenen tienoille.

teyri: Teljut teyrinä kukerdi 9 a: 128, 180 (Suurijärvi, Gen. 1872) | Temmos teyriä ahoilta 710: 97 (Paanajärvi, Berner 1872) | Laulan karjan teyriä 717: 91 (Kiimasjärvi, Bor. 1872) | Ottau teyriä leholta 724: 54 (Miinoa, Karjalainen 1894). Samassa runossa kuitenkin karjalaisittain »Kaheksasta kakran jyvistä, Yheksästä osran jyvistä» sekä »Teljot tetrenä kukerti». Muita esiintymiä: 726: 130; 742: 127; 746: 97; 854: 10. Myös *teyrykäinen*: Kokoi koppalat meältä, teyrykäiset kankahalta 785: 131 (Tollonjoki, Gen. 1872). Suomen murteissa *teyri* on itäinen; Kettusen murrekartaston mukaan sen alueeseen kuului 1930-luvulla nykyinen Pohjois-Karjalan lääni sekä koillisosa nykyistä Kuopion lääniä, lännessä linjalle Nilsiä – Iisalmi – Vieremä (kartta 17). Rinnalla oli *tetri*. Karjalan kielelle *teyri* oli vieras, jos ei runoja oteta huomioon. Vienan läänin runoissa *teyri* esiintyy Lemminkäisestä kertovassa jaksossa eli Lemminkäisen virressä (numerot 701–857). Sen ulkopuolelta on ensimmäisenä mainittu toisinto 9 a. Toisaalta Lemminkäisestä kertovaan jaksoon sisältyy edellä mainittujen lisäksi useita *tetri*-muotoja (701: 50; 706: 69; 713: 118 jne., ainakin kymmenen kertaa). *Tetri*-esiintymiä on runoissa siis enemmän, mutta myös epäkarjalainen

teyri on yleinen.

teuri: Teuren terniten kylistä, Syöksi syöjälle kitahan 787: 50 (Venehjärvi, Lönnr. 1837) | Teuren terni tien kylestä 791: 18 (Venehjärvi, Bor. 1871) | Šiitä peäšöu teuri-karja 855: 124 (Haikola, runon esittänyt »Moarie, Karpan vaimo; Uhtuesta tuotu»; Bor. 1872). Muoto on karjalan kielelle vieras ja suomessakin harvinainen (Kettusen kartastossa vain Sääminki, Ristiina, Ruokolahti, Inkerin Miikkulainen, myöhemmin julkaistujen tutkimusten mukaan myös Kaukola, Joutseno, Mikkeli, Kangasniemi).

teiri: Teljot teirinä kukerti 123: 130 (Uhut, Bor. 1872); samoin Hietajärvi (42: 130) | Tempoa teiriä aholta, Koppe-loita koivikoilta 725: 170 (Sappovaara, Berner 1872) | Temmo teiriä leholta 729: 81 (Akonlaksi, Lönnr. 1832); samaan tapaan seuraavissa kohdissa: 728: 78 (Akonlaksi); 740: 29 (Akonl.); 742: 127 (Akonl.); 744: 173 (Hietajärvi); 808: 132 (Vuonninen) | Siitä syntyi teiri karja 828: 112 (Uhut, Lönnr. 1834); samaan tapaan kohdissa 830: 41 (Uhut) ja 840: 161 (Uhut). Suomen murteissa ei *teiri*-muotoa käytetä niiden karjalaispitäjien (Vuokkiniemi, Kontokki, Uhtua) naapuruudessa, joiden runostossa se esiintyy. Kettusen murrekartaston mukaan (kartta 17) *teirin* pohjoisen alueen itäraja on ulottunut linjalle Ylitornio – Rovaniemi – Sodankylä; Peräpohjolan itäosa, Kainuu ja Pohjois-Pohjanmaa ovat kuuluneet *teeri*-alueeseen. Asiakirjatiedot viittaavat kuitenkin siihen, että *teiri* on kuulunut aikaisemmin myös Pohjois-Pohjanmaan murteisiin mutta joutunut väistymään *teeri*-asun tieltä; n:inpä Haukiputaalta on todettu paikannimet Teirikangas ja Teirisuo (1804), Oulujoelta Teiri Kangas (1822) ja Muhokselta Teirioja (Matti Pääkkönen, Oulun seudun murteen äännehistoria s. 209).

teeri: Tempoi teeret kankahalta 42: 17 (Hietajärvi, Hannikainen 1877) | Kopin koppalot mäeltä, Temmon teeret kankahilta 744 b (Hietajärvi, Jouhki 1904). Nämä ovat ainoat *teeri*-tapaukset poi-

minnoissani; niiden selitykseksi riittänee toteamus, että Hietajärven karjalaiskylä sijaitsee Suomen puolella itärajaa ja liittyy välittömästi Kainuun *teeri*-alueeseen. VK:ssa on karjalan kielen ja suomen itämurteiden mukaisesti säännöllisesti *tetri*, esim. »Terät tetrinä kukerti» (21: 251). UK:ssa on yksinomaan *teiri*, esim. »Terät teirinä kukerti». Tosin osa tällaisista säkeistä näyttää perustuvan kansanrunoihin, esim. »Siitä syntyi teirikarja» (26: 491). Nykyisen kirjasuomen *teeri* on Kalevalalle vieras.

5. Karjalan kielelle on tunnusomaista, että kantasuomen *str-* tai *štr-*sanoissa ilmenee *sr* (pohjoiskarjala) tai *zr* (eteläkarjala ja aunus). Edellisten ryhmien tavoin tämäkin ryhmä on pieni, vain muutamien sanan sisältävä. Kalevalan sanoista siihen sisältyvät *ahrain*, *kehrä* johdoksineen ja *ohra*. Suomen itämurteissa tämän ryhmän sanat ovat yhtyneet alkuperäisiin *tr-*sanoihin, joten niiden jatkajat kuuluvat *atrain*, *keträ* ja *otra*. Muodot *asrain*, *kesrä* ja *osra* ovat tunnusomaisesti karjalaisia mutta vieraita kaikille suomen murteille.

asrain: Iso asroan alla tel'lon 364: 54 (Latvajärvi, Bor. 1872) | Asroamet koaren alla 457: 51 (Niskajärvi, Bor. 1877). Lisäksi seuraavissa kohdissa: 93: 111; 439: 38; 442: 162; 465: 31; 473: 62; 474: 54; 493: 111; 508: 15. Yhteensä 10.

atrain: Alla koaren atraimia 454: 23 (Akonlaksi, Karjalainen 1894) | Alla kaaren atroamet 479: 12 (Tsena, Lönnr. 1834). Lisäksi seuraavissa kohdissa: 448: 42; 453: 20; 454: 23; 470: 17; 473 b: 57; 495: 8 ja 513: 41. Yhteensä 9.

Suomen lounaisille ja pohjoisille murteille ominainen ahraimen nimitys *arina* esiintyy Vienan läänin ruoissa ainakin seuraavassa säkeessä: Verkkoja venoni täysi, Arinoja alla tel'lon (Vuonninen, Bor. 1872). Suomen puolella vastapäätä Vuonnista sijaitseva Suomussalmi kuuluu *arinan* alueeseen (Kettusen kartta 22). VK:ssa on itämurteinen *atrain*: »Al-

la kaaren atroamet» (11: 101), samoin UK:ssa »Atraimet alla teljon». Kyseessä on kuitenkin Lönnrotin tekemä muutos: *asroamet* → *atrainmet* (Kaukonen, Elias Lönnrotin Kalevalan toinen painos s. 139). Länsimurteinen *ahrain* puuttuu Vienan läänin runoista ja Kalevalasta.

kesrä: Eip’ on päivytt paissakkana, Heran kesrä kellittele 93: 81 (Vuonninen, Bor. 1872) | Rautalankan kesreäjät 352 (Miinoa, Bor. 1872) | Peä-kezrät kehizemähä 719: 50 (Kiimasjärvi, Bor. 1872). Näiden lisäksi säkeissä 439: 73; 467: 97; 362 a: 178 jne., yhteensä 13 kertaa.

keträ: Rautalankan ketreävi 357: 63 (Akonlaksi, Gen. 1871) | Tuopa paita palttinaine, Emon ne[i]nnä ketreämä 459: 23 (Kostamus, Lönnr. 1837). Myös 362: 131; 459: 23; 358: 48; 480: 74; 729: 94. Yhteensä 8 esiintymää.

kehrä: Päivyttären kehröämä 507: 74 (Uhut, Bor. 1871; alaviitteessä on *kesröämä*). Vienan läänin runostossa *kehrä*-vartalo on satunnainen.

VK:ssa on vartalo *keträ*- yksinomainen, esim. »Keträvartta kiertessänsä» (1: 31). Ne VK:n säkeet, joihin *keträ*- sisältyy, ovat kuitenkin peräisin enimmäkseen muista kuin Vienan läänin runoista. UK:ssa on vain *kehrä*-vartaloisia muotoja, esim. »Päivättären kehreämä» (24: 82).

osra: Kolmesta jyvistä osran 78: 88 (Aajuolaksi, Bor. 1871) | Loajit osrasta olutta Puolesta osran jyvää 570: 29 (Uhut, Bor. 1872) | Omistani osristani (757 a: 178 (Kivijärvi, Karjalainen 1894) | Osraista olutta keitti 856: 5 (Kurki, Berner). Näiden lisäksi kohdissa 79: 108; 83: 51; 84: 170 jne., yhteensä 14 esiintymää.

otra: Yhen otrasen jyvistä 54: 105 (Latvajärvi, Lönnr. 1834) | Pani otrasta olutta 816: 2 (Lonkka, Lönnr. 1834) | Omistani otristani 816: 165 (Lonkka, Lönnr. 1834). Lisäksi kohdissa 79 a: 112; 97: 82; 557: 31 ym., yhteensä 9. Näiden todistusarvoa vähentää jossain

määrin se, että kaikki ovat peräisin Lönnrotin tallentamista runoista. Mahdollista näet on, että muutos *osra* → *otra* on tehty jo laulajan esittäessä runoa. Myös *asrain* ja *kesrä* näyttävät puuttuvan Lönnrotin vienalaisrunoista, mutta *tr*:n sisältävät *atrain* ja *keträ* eivät ole pelkästään hänen muistiinpanojensa varassa niin kuin *otra* on.

ohra: Omistani ohristani 774: 306 (Tsena, Topelius 1821) | Osmotar ohria kokosi 850: 3 (Koljola, Inha 1894). Myös säkeessä 91: 65 (Bor.).

VK:ssa on yleisesti *otra*, esim. »Pani otraista olutta» (13: 134) ja »Omiasi otriasi» (34: 310). Mutta ei myöskään *ohra* ole täysin tuntematon, esim. »Omiani ohriani» (17: 522). UK:ssa on säännöllisesti *ohra*, esim. »Ohriina oluet meillä» (27: 77).

6. Suomen länsimurteisiin liittyvä oikeinkirjoitus edellä käsitellyissä sanoissa selittyy siitä, että Elias Lönnrot halusi mahdollisuutta myöten mukauttaa kirjoitustavan Kalevalan toisessa laitoksessa eli Uudessa Kalevalassa kirjasuomeen (UK:n alkulause, § 11). Epäkarjalaisia muotoja esiintyy kuitenkin myös Vienan läänin runoissa, tosin vähemmistönä, joten tehdyt muutokset voi ymmärtää, vaikka ne ehkä tuntuvatkin tarpeettomilta. Johdonmukainen karjalan kieleen nojautuminen olisi sitä paitsi tuonut mukanaan muotoja, joita suomessa ei käytetä edes murteittain (*asrain* tai *asroan*, *kesrä*, *osra*). Kirjakielelle oudot sanat, jotka tunnetaan suomen itämurteissa, ovat kuitenkin saaneet säilyttää niille ominaisen murreasun: *kupla*, *nyplä*, *viplo*, *kopru*, *atrain*.

Kielitieteellisesti kouliintuneilta kerääjiltä ei tietenkään jäänyt huomaamatta, että laulajien esittämissä runoissa esiintyi sellaisia muotoja tai yksittäisiä sanoja, jotka olivat vieraita laulalueen murteelle. Tästä seikasta mainitsee muistiinpanoissaan kielelliseen tarkkuuteen pyrkinyt A. A. Borenius kertomuksessaan,

Havaintoja

jossa hän tekee selkoa ensimmäisen keuruumatkinsa tuloksista. Matka suuntautui Venäjän Karjalaan v. 1871. Borenius kirjoittaa:

Periajatus, näitä runoja ylöspannessa, oli niin tarkkaan, kuin kiireellä oli mahdollinen saada paperille runot kieleen, omituisuukseen, anastamatta minulle oikeutta mielin määrin ruveta laulajia oikaseemaan, jolloin erehtyivät, murteelle outoja sanoja käyttäessään, ja poistaa sitä kirjavuutta, joka oli syntynyt puhe- ja runokielen eroavaisuudesta ja Suomessa käyneiden laulajien tavallisesta halusta, Suomalaiselle laulaessaan, käyttää hänen kotiseudun kieltä, taipumus, joka oli mahdotoin estää muulla, kuin suurella ajan hukalla ja runojen lukumäärän vahingoksi. (A. R. Niemi, Runonkeräjäjemme matkakertomuksia, Helsinki 1904.)

Boreniuksen havainnossa saattaa olla perää, mutta laulajat eivät varmaankaan osanneet suomea niin hyvin, että he olisivat pystyneet esittämään muistiinpanijalle runojaan tämän »kotiseudun kielellä». Poikkeamat eivät siis johdu laulajasta itsestään vaan perustuvat kaiketi pääosin hänen oppimaansa laulutapaan. Länsimurteiden mukaiset muodot itse Kalevalassa johtuvat Lönnrotin omaksumasta periaatteesta, mutta miten tällaiset muodot selittyvät Vienan läänin runoissa, sitä on jo vaikeampi ratkaista. Ainakin sen verran voidaan niiden perusteella päätellä, että karjala ja suomi, etenkin karjalan pohjoiset murteet ja suomen pohjois-itäiset murteet, ovat kauan olleet läheisessä vuorovaikutuksessa.

VEIKKO RUOPPILA